

Sygn.akt III AUa 600/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 stycznia 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Teresa Suchcicka (spr.)

Sędziowie: SA Bożena Szponar - Jarocka

SA Barbara Orechwa-Zawadzka

Protokolant: Magda Małgorzata Gołaszewska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 18 stycznia 2018 r. w B.

sprawy z odwołania B. S. (1)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o prawo do renty rodzinnej

na skutek apelacji wnioskodawczyni B. S. (1)

od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 18 maja 2017 r. sygn. akt IV U 169/17

I. oddala apelację;

II. zasądza od B. S. (1) na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. 240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za II instancję.

SSA Bożena Szponar - Jarocka SSA Teresa Suchcicka SSA Barbara Orechwa-Zawadzka

Sygn. akt III AUa 600/17

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. decyzją z 25.11.2016 r. odmówił B. S. (1) prawa do renty rodzinnej po zmarłym B. S. (2). W uzasadnieniu powołując się na przepis art. 114 ustawy z 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. 2016, poz. 887) wskazał, że wnioskodawczyni nie przedłożyła nowych dowodów mających wpływ na jej prawo do świadczenia po zmarłym.

Od powyższej decyzji odwołanie złożyła B. S. (1) wnosząc o jej zmianę i przyznanie prawa do wnioskowanego świadczenia. W uzasadnieniu wskazała, że kolejnymi decyzjami organ rentowy odmawiał jej prawa do renty rodzinnej po zmarłym mężu. Obecnie wnioskodawczyni powołuje się na nowe dowody w sprawie, w tym z zeznania świadków, domagała się uwzględnienia do stażu pracy zmarłego B. S. (2) okresów: od 27.02.1956 r. do 12.09.1960 r., gdy był zatrudniony na stanowisku tokarza, od 1.09.1971 r. do 30.09.1997 r. jako pracy we własnym gospodarstwie rolnym.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie.

Wyrokiem z dnia 18 maja 2017 r. Sąd Okręgowy w Olsztynie oddalił odwołanie.

Sąd Okręgowy ustalił, iż w dniu 4.11.2009 r. ubezpieczona B. S. (1), ur. (...), posiadająca ustalone prawo do emerytury, złożyła wniosek o prawo do renty rodzinnej po zmarłym mężu B. S. (2). Zakład Ubezpieczeń Społecznych decyzją z 7.12.2009 r. odmówił skarżącej prawa do powyższego świadczenia ponieważ zmarły nie spełniał warunków do przyznania mu emerytury lub renty, bowiem jego zgon nastąpił później niż 18 miesięcy od ustania ubezpieczenia oraz w ostatnim 10-leciu przed dniem zgonu brak jest jakiegokolwiek okresu ubezpieczenia. Nadto do stażu pracy zmarłego nie został uznany okres pracy we własnym gospodarstwie rolnym od 31.10.1974 r. do 30.09.1997 r., gdyż okres ten został zaliczony do stażu pracy przy świadczeniu z KRUS-u (decyzja k. 55 plik III akt ZUS). Staż pracy uwzględniony przez organ rentowy to: 15 lat, 4 m-ce i 11 dni.

W dniu 18.12.2009 r. wydano decyzję Sp (...) 5- (...), na mocy której odmówiono wnioskodawczyni prawa do renty rodzinnej górniczej po zmarłym mężu. W decyzji wskazano m.in. że zmarły udowodnił jedynie 10 lat, 9 miesięcy i 26 dni pracy górniczej łącznie z okresami równorzędnymi i okresami zaliczanymi do pracy górniczej (wymóg co najmniej 25 lat), w tym: 10 lat, 9 miesięcy i 26 dni pracy górniczej określonej w art. 36 ust. 1 ustawy.

Z dalszych ustaleń Sądu wynika, że w dniu 11.02.2013 r. do organu rentowego wpłynął wniosek skarżącej o wznowienie postępowania, w którym zawarto zarzut pominięcia faktu zatrudnienia zmarłego męża od 27.02.1956 r. do 12.09.1960 r. na stanowisku tokarza oraz nie uwzględnienie stażu pracy w gospodarstwie rolnym osób trzecich od 1.09.1971 r. do 31.10.1974 r. Na skutek tego wniosku została w dniu 23.04.2013 r. wydana decyzja odmowna przez (...) Oddział w Z. Inspektorat w T. na podstawie art. 114 ustawy. Decyzja ta podlegała kontroli sądowej. Odwołanie zostało oddalone na mocy wyroku Sądu Okręgowego w Gliwicach VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z 12.12.2013 roku, sygn. akt: VIII U 1536/13. Zmarły mąż ubezpieczonej udowodnił łączny okres pracy górniczej, zaliczanej i równorzędnej wynoszący: 10 lat, 9 miesięcy i 26 dni tj. okres zatrudnienia w KWK (...) w K. od 8.10.1960 roku do 2.08.1971 roku (świadcstwo pracy k. 15 plik (...)). Ubezpieczona nie udowodniła innego okresu pracy górniczej, równorzędnej lub zaliczanej zmarłego męża. Okres zatrudnienia od 27.02.1956 r. do 12.09.1960 r. w Fabryce (...) w charakterze tokarza oraz okres pracy w gospodarstwie rolnym nie są okresami pracy górniczej, równorzędnej lub zaliczanej, określonej w art. 36 ustawy i w związku z tym nie podlegają uwzględnieniu przy ustalaniu prawa do emerytury górniczej.

Dalej Sąd ustalił, że ponowny wniosek o prawo do renty rodzinnej skarżąca złożyła w dniu 20.01.2015 r., a organ rentowy ponownie kolejną decyzją z 3.02.2015 r. odmówił ubezpieczonej prawa do wnioskowanego świadczenia. W uzasadnieniu powołując się na art. 114 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych wskazał, że nie przedłożyła nowych dowodów mających istotny wpływ na jej prawo do renty rodzinnej (decyzja k. 6 plik VII akt ZUS). Wnioskodawczyni nie zgodziła się z powyższą decyzją i wniosła od niej odwołanie do Sądu Okręgowego w Olsztynie IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, który wyrokiem z 2.06.2015 roku, sygn. akt: 519/15, je oddalił (sygn. akt: IV U 519/15). Sąd Okręgowy w Olsztynie w sprawie z odwołania skarżącej ustalił wówczas, że okres pracy zmarłego męża wnioskodawczyni od 27.02.1956 r. do 12.09.1960 r. na stanowisku tokarza, podobnie jak wnioskowany i niepoparty żadnymi dowodami okres pracy w gospodarstwie rolnym osób trzecich od 1.09.1971 r. do 31.10.1974 r., pozostawały bez wpływu na rozstrzygnięcie w zakresie odmowy prawa do renty rodzinnej - z powodu braku spełnienia przesłanek ustawowych z art. 57 ustawy - brak udowodnienia 5-letniego stażu w 10-leciu przed dniem zgonu (brak jakiegokolwiek okresu ubezpieczenia), zgon nastąpił po upływie 18 miesięcy od ustania zatrudnienia. Nadto po myśli wyroku Sądu Najwyższego z 18.02.2003 r., II UK 139/02, i postanowienia tego Sądu z 22.06.2004 r., II UK 404/03, i z 13.12.2005 r., II UK 61/05, w razie stwierdzenia, że nie przedstawiono nowych dowodów i nie ujawniono okoliczności istniejących przed wydaniem decyzji tzn. nie zostały spełnione ustawowe podstawy wznowienia postępowania rentowego, odwołanie ubezpieczonej należało oddalić. W dniu 7.10.2016 r. ubezpieczona ponownie złożyła w organie rentowym wniosek o prawo do renty rodzinnej. Do wniosku nie przedłożyła żadnych nowych dowodów mających wpływ na prawo do wnioskowanego świadczenia. Po rozpoznaniu powyższego wniosku organ rentowy wydał zaskarżoną decyzję z 25.11.2016 roku.

W świetle tak poczynionych ustaleń Sąd zważył, iż brak było podstaw do odrzucenia odwołania skarżącej od zaskarżonej decyzji z 25.11.2016 r. Zgodnie bowiem z art. 83 ust. 1 pkt 4 ustawy z 13.10.1998 r. o systemie ubezpieczeń

społecznych (Dz. U. z 2016, poz. 963), zwanej ustawą systemową, organ rentowy wydaje decyzje w zakresie indywidualnych spraw dotyczących w szczególności ustalania uprawnień do świadczeń z ubezpieczeń społecznych. Od decyzji organu rentowego przysługuje odwołanie do właściwego sądu w terminie i według zasad określonych w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego (art. 83 ust. 2 ustawy systemowej). Wydanie przez organ rentowy nowej decyzji, także co do świadczenia będącego przedmiotem wcześniejszej decyzji i postępowania wcześniej zakończonego prawomocnym orzeczeniem sądu wszczętego w wyniku wniesienia od niej odwołania uprawnia ubiegającego się o świadczenie do wniesienia kolejnego odwołania do sądu, a wszczęta w ten sposób sprawa cywilna nie jest sprawą o to samo świadczenie w rozumieniu art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. Przepis ten daje podstawę do odrzucenia odwołania tylko wówczas, gdy zostało ono wniesione od decyzji już wcześniej zaskarżonej odwołaniem, które zostało oddalone prawomocnym wyrokiem. Natomiast odwołanie od nowej decyzji podlega merytorycznemu rozpoznaniu, zgodnie z zasadą przewidzianą w art. 83 ust. 2 ustawy systemowej. Ten pogląd utrwalony został w orzecznictwie np. wyrok Sądu Najwyższego z 5.04.2011 r., III UK 116/10.

Z uwagi na fakt, iż wniosek ubezpieczonej o prawo do renty rodzinnej z 7.10.2016 r. jest kolejnym wnioskiem o to samo świadczenie kierowanym do organu rentowego, dlatego też – w ocenie Sądu Okręgowego - należy ocenić jego zasadność w świetle art. 114 ustawy z 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2016 roku, poz. 887), zwanej dalej ustawą emerytalną. Wynika to z faktu, że decyzje Zakładu Ubezpieczeń Społecznych nie korzystają z przymiotu powagi rzeczy osądzonej. Jednakże przed nieprzemyślanym wielokrotnym składaniem przez ubezpieczonych wniosków o to samo, co stanowiło już przedmiot ich rozpoznania „chronić” ma powołana regulacja, która z istoty rzeczy ogranicza taką ewentualność wyłącznie do uzasadnionych przypadków. Ubezpieczona nie sprostала jej wymogom.

Zgodnie z treścią art. 114 ust. 1 ustawy emerytalnej, prawo do świadczeń lub ich wysokość ulega ponownemu ustaleniu na wniosek osoby zainteresowanej lub z urzędu, jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji w sprawie świadczeń zostaną przedłożone nowe dowody lub ujawniono okoliczności istniejące przed wydaniem tej decyzji, które mają wpływ na prawo do świadczeń lub na ich wysokość. Istnieje zatem możliwość dokonania ponownej oceny uprawnień przez organ rentowy czy odwoławczy w stanie, gdy przedłożone zostaną nowe dowody lub zostaną ujawnione okoliczności istniejące przed wydaniem decyzji, a ujawnione dopiero po jej uprawomocnieniu się. Oznacza to, że wspomniane nowe dowody czy ujawnione okoliczności nie były znane organowi rentowemu w chwili wydawania przez niego decyzji oraz mają one wpływ na prawo do świadczenia czy jego wysokość. Ocena zasadności wniosku o ponowne ustalenie prawa do świadczenia musi więc prowadzić do ustalenia zarówno dowodów czy też okoliczności posiadających przymiot nowości i ujawnionych dopiero po wydaniu uprzedniego wyroku sądowego (wyrok Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z 14.02.2013 roku, Lex 1281025).

Dalej Sąd zważył, że w przypadku ubezpieczonej przesłanki określone w art. 114 ust. 1 ustawy emerytalnej kumulatywnie nie zostały spełnione. Mimo, że objęty zaskarżoną decyzją z 25.11.2016 r. wniosek ubezpieczonej o prawo do renty rodzinnej po zmarłym mężu z 7.10.2016 r. został złożony po uprawomocnieniu się poprzedniej decyzji organu rentowego z 3.02.2015 r., to wymaga zaznaczenia, iż ubezpieczona do wniosku nie dołączyła żadnych nowych dowodów, ani nie ujawniła nowych okoliczności mających wpływ na jej prawo do renty rodzinnej. W motywach wniesionego odwołania skarżąca domagała się uwzględnienia do stażu pracy zmarłego męża okresów: od 27.02.1956 r. do 12.09.1960 r. na stanowisku tokarza; od 1.09.1971 r. do 31.10.1974 r. pracy na gospodarstwie rolnym oraz od 31.10.1974 r. do 30.09.1997 r. pracy we własnym gospodarstwie rolnym. Tymczasem – jak podniósł Sąd I instancji - okres od 27.02.1956 r. do 12.09.1960 r. oraz od 1.09.1971 r. do 31.10.1974 r. nie zostały uwzględnione już w decyzji organu rentowego z 23.04.2013 r., której prawidłowość potwierdził Sąd Okręgowy w Gliwicach VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w wyroku z 12.12.2013 r., sygn. akt: VIII U 1536/13. Natomiast cały okres pracy w gospodarstwie rolnym od 31.10.1974 r. do 30.09.1997 r. został uwzględniony przy ustalaniu uprawnień zmarłego męża odwołującej do emerytury rolniczej. W związku z tym, że prawo do emerytury rolniczej ustalone zmarłemu mężowi skarżącej zależało od uwzględnienia całego okresu pracy w gospodarstwie rolnym, stosownie do art. 10 ust. 3 tejże ustawy, tym samym, w świetle art. 10 ust. 3 cytowanej ustawy, brak jest prawnych możliwości uwzględnienia „stażu rolniczego” do okresów składkowych i nieskładkowych uwzględnionych dotychczas przez Zakład Ubezpieczeń

Společnych. W tej sytuacji Sąd Okręgowy uznał, że zaskarżona decyzja organu rentowego jest prawidłowa i na moc art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. orzekł jak w wyroku.

Apelację od powyższego wyroku wywiodła wnioskodawczyni, która skarżąc wyrok w całości, wnosila o merytoryczne rozpatrzenie przedmiotowej sprawy przez Sąd II Instancji, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpatrzenia Sądowi I instancji oraz zasądzenie na rzecz skarżącej kosztów postępowania według norm przepisanych.

Zaskarżonemu orzeczeniu skarżąca zarzuciła obrazę przepisów kodeksu postępowania cywilnego tj. art 233 § 1 k.p.c. podniosła, że Sąd I instancji dokonał błędnej oceny zebranego w przedmiotowej sprawie materiału dowodowego przekraczając granicę swobodnej oceny dowodów oraz nie przeprowadził dowodu z przesłuchania świadków o przeprowadzenie, którego dowodu skarżącą wnosila w odwołaniu. Ponadto, zaskarżonemu orzeczeniu skarżąca zarzuciła błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę rozstrzygnięcia, wynikający z braku przeprowadzenia dowodu z przesłuchania świadków co skutkowało brakiem ustalenia wszystkich okoliczności faktycznych dotyczących przedmiotowej sprawy, wnioskowanych na okoliczność świadczenia przez B. S. (2) pracy w gospodarstwie rolnym w okresie od dnia 1 września 1971 r. do dnia 31 października 1974 r.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie jest zasadna.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, rozstrzygnięcie Sądu I instancji jest prawidłowe. Sąd Okręgowy właściwie przeprowadził postępowanie dowodowe, w żaden sposób nie uchybiając przepisom prawa procesowego oraz dokonał trafnej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego, w konsekwencji prawidłowo ustalając stan faktyczny sprawy. Sąd Apelacyjny podzielił ustalenia i rozważania prawne Sądu Okręgowego, rezygnując jednocześnie z ich ponownego szczegółowego przytaczania (por. wyroki Sądu Najwyższego z 5 listopada 1998 r. (...) 339/98, OSNAPiUS 1999/24 poz. 776, z 22 lutego 2010 r. I UK 233/09, Lex nr 585720).

Mając na uwadze treść zarzutów podnoszonych w apelacji, spór w przedmiotowej sprawie sprowadzał się do następującej kwestii: czy zasadnie organ rentowy zaskarżoną decyzją z dnia 25 listopada 2016 r. odmówił wnioskodawczyni wznowienia postępowania w sprawie ponownego ustalenia prawa do renty rodzinnej po mężu B. S. (2). Z dokumentacji zgromadzonej zarówno w aktach rentowych, jak również w sprawach toczących się przed Sądem Okręgowym w Olsztynie (IV U 519/15) oraz przed Sądem Okręgowym w Gliwicach (IV U 1536/13) jak również w sprawie niniejszej wynikają następujące fakty:

W dniu 4.11.2009 r. skarżąca złożyła po raz pierwszy wniosek o prawo do renty rodzinnej po zmarłym mężu B. S. (2). Zakład Ubezpieczeń Společnych decyzją z 7.12.2009 r. odmówił skarżącej prawa do powyższego świadczenia ponieważ zmarły nie spełniał warunków do przyznania mu emerytury lub renty (jego zgon nastąpił później niż 18 miesięcy od ustania ubezpieczenia oraz w ostatnim 10-leciu przed dniem zgonu brak było jakiegokolwiek okresu ubezpieczenia). Już wtedy do stażu pracy zmarłego nie został uznany okres pracy we własnym gospodarstwie rolnym od 31.10.1974 r. do 30.09.1997 r., gdyż okres ten został zaliczony do stażu pracy przy świadczeniu, które przyznano B. S. (2) z KRUS-u - najpierw było to prawo do renty rolniczej, potem emerytury rolniczej. W dniu 18.12.2009 r. wydano decyzję Sp (...) 5- (...), na mocy której odmówiono wnioskodawczyni prawa do renty rodzinnej górniczej po zmarłym mężu. W decyzji wskazano m.in. że zmarły udowodnił jedynie 10 lat, 9 miesięcy i 26 dni pracy górniczej łącznie z okresami równorzędnymi i okresami zaliczanymi do pracy górniczej (wymóg co najmniej 25 lat), w tym: 10 lat, 9 miesięcy i 26 dni pracy górniczej określonej w art. 36 ust. 1 ustawy. W dniu 11.02.2013 r. do organu rentowego wpłynął wniosek skarżącej o wznowienie postępowania, w którym zawarto zarzut pominięcia faktu zatrudnienia zmarłego męża od 27.02.1956 r. do 12.09.1960 r. na stanowisku tokarza oraz nie uwzględnienie stażu pracy w gospodarstwie rolnym osób trzecich od 1.09.1971 r. do 31.10.1974 r. Na skutek tego wniosku została w dniu 23.04.2013 r. wydana decyzja odmowna przez (...) Oddział w Z. Inspektorat w T. na podstawie art. 114 ustawy. Decyzja ta podlegała kontroli sądowej. Odwołanie zostało oddalone na mocy wyroku Sądu Okręgowego w Gliwicach VIII Wydział

Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z 12.12.2013 r., sygn. akt: VIII U 1536/13. Zmarły mąż ubezpieczonej legitymował się łącznym okres pracy górniczej, zaliczanej i równorzędnej wynoszącym: 10 lat, 9 miesięcy i 26 dni (tj. okres zatrudnienia w KWK (...) w K. od 8.10.1960 r. do 2.08.1971 r.). Ustalono wówczas, że skarżąca nie udowodniła innego okresu pracy górniczej, równorzędnej lub zaliczanej zmarłego męża. Okres zatrudnienia od 27.02.1956 r. do 12.09.1960 r. w Fabryce (...) w charakterze tokarza oraz okres pracy w gospodarstwie rolnym nie były okresami pracy górniczej, równorzędnej lub zaliczanej, określonej w art. 36 ustawy i w związku z tym nie podlegały uwzględnieniu przy ustalaniu prawa do emerytury górniczej. Ponowny wniosek o prawo do renty rodzinnej skarżąca złożyła w dniu 20.01.2015 r., a organ rentowy ponownie kolejną decyzją z 3.02.2015 r. odmówił ubezpieczonej prawa do wnioskowanego świadczenia. W uzasadnieniu powołując się na art. 114 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych wskazał, że nie przedłożyła nowych dowodów mających istotny wpływ na jej prawo do renty rodzinnej. Wnioskodawczyni nie zgodziła się z powyższą decyzją i wniosła od niej odwołanie do Sądu Okręgowego w Olsztynie IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, który wyrokiem z 2.06.2015 r. je oddalił (sygn. akt: IV U 519/15). Sąd Okręgowy w Olsztynie w sprawie z odwołania skarżącej ustalił wówczas, że okres pracy zmarłego męża wnioskodawczyni od 27.02.1956 r. do 12.09.1960 r. na stanowisku tokarza, podobnie jak wnioskowany i niepoparty żadnymi dowodami okres pracy w gospodarstwie rolnym osób trzecich od 1.09.1971 r. do 31.10.1974 r., pozostawały bez wpływu na rozstrzygnięcie w zakresie odmowy prawa do renty rodzinnej - z powodu braku spełnienia przesłanek ustawowych z art. 57 ustawy - brak udowodnienia 5-letniego stażu w 10-leciu przed dniem zgonu (brak jakiegokolwiek okresu ubezpieczenia), zgon nastąpił po upływie 18 miesięcy od ustania zatrudnienia. W dniu 7.10.2016 r. ubezpieczona ponownie złożyła w organie rentowym wniosek o prawo do renty rodzinnej, po rozpoznaniu powyższego wniosku organ rentowy wydał zaskarżoną decyzję z 25.11.2016 r.

Zdaniem skarżącej, wydając zaskarżoną decyzję Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie uwzględnił okoliczności, które mogą mieć wpływ na zmianę treści wydanego orzeczenia, a o istnieniu których wnioskodawczyni dowiedziała się już po wydaniu przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych w Z. Inspektorat w T. poprzedniej decyzji. Przede wszystkim – zdaniem skarżącej - pominięty został fakt, że w okresie od dnia 27 lutego 1956 r. do dnia 12 września 1960 r. jej zmarły małżonek zatrudniony był na stanowisku tokarza i ponadto nie został mu zaliczony staż pracy na gospodarstwie rolnym (lata 1971-1974 i 1974-1997). Nie można zgodzić się ze skarżącą z kilku powodów.

Postępowanie cywilne w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych charakteryzuje się pewną specyfiką, co ma swoje implikacje również w zakresie funkcjonowania instytucji powagi rzeczy osądzonej, nadając tej instytucji szczególny walor, ograniczający jej praktyczne znaczenie. Sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych są bowiem sprawami cywilnymi jedynie w ujęciu formalnym (art. 1 k.p.c.). Trzeba však pamiętać, że w sprawach tych postępowanie sądowe nie jest inicjowane przez wniesienie pozwu, lecz odwołanie od decyzji organu rentowego. Powszechnie przyjmuje się jednak, iż odwołanie jest surogatem pozwu i jego wniesienie podlega tym samym regułom, co pozew wnoszony w zwykłym postępowaniu procesowym. Co do zasady, wydanie decyzji przez organ rentowy powoduje możliwość wszczęcia postępowania cywilnego, chociażby dotyczyła ona ponownie tego samego świadczenia, które było już przedmiotem sporu w poprzednio toczącym się procesie. Wynika to stąd, że przedmiotem postępowania w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych jest kontrola określonej decyzji. Wydanie przez organ rentowy kolejnej decyzji otwiera drogę do wniesienia odwołania, a więc do wszczęcia nowego postępowania cywilnego (tak Sąd Najwyższy w uzasadnieniu postanowienia z dnia 24 czerwca 2015 r. III UK 198/14, LEX nr 1790947). W konsekwencji, należy podzielić stanowisko judykatury, zgodnie z którym wydanie przez organ rentowy nowej decyzji, także co do świadczenia będącego przedmiotem wcześniejszej decyzji i postępowania wcześniej zakończonego prawomocnym wyrokiem sądu, wszczętego w wyniku wniesienia od niej odwołania, uprawnia ubiegającego się o świadczenie do wniesienia kolejnego odwołania do sądu, a wszczęta w ten sposób sprawa cywilna nie jest sprawą o to samo świadczenie w rozumieniu art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c.

Podkreślenia wymaga, że prawomocny wyrok rozstrzygający o braku prawa do świadczenia emerytalnego lub rentowego nie jest zatem – co do zasady - przeszkodą do wystąpienia z ponownym wnioskiem o to samo świadczenie. Taki wniosek jest dopuszczalny jednakże wówczas, gdy po uprawomocnieniu się wyroku wystąpiły nowe okoliczności mające wpływ na prawo do świadczeń. W takiej sytuacji sprawa tocząca się w wyniku rozpoznania nowego

wniosku - wydania nowej decyzji - nie jest sprawą o to samo roszczenie, które było przedmiotem rozstrzygnięcia w sprawie poprzednio zakończonych wydaniem wyroku. Nowe zdarzenia zachodzące po uprawomocnieniu się orzeczenia sądowego mogą bowiem spowodować przekształcenie treści praw i obowiązków stron stosunku ubezpieczenia społecznego, gdyż nie jest wykluczone spełnienie się lub upadek przesłanek materialnoprawnych warunkujących nabycie prawa do konkretnych świadczeń. Podstawową regułą rządzącą tymi stosunkami prawnymi jest właśnie możliwość wzruszenia ustaleń stanowiących podstawę faktyczną prawomocnych orzeczeń sądu, także przez wydanie nowej decyzji organu rentowego. Tak więc zmiana okoliczności, jaka nastąpi po wydaniu prawomocnego orzeczenia sądu ubezpieczeń społecznych, otwiera stronie drogę do ponownego rozpoznania sprawy w postępowaniu cywilnym (por. uchwałę Sądu Najwyższego z 3 dnia października 1996 r., II UZP 18/96, OSNAPiUS 1997 Nr 7, poz. 117, a także wyroki z dnia 8 października 1986 r., II URN 182/86, OSNCP 1987 Nr 12, poz. 212, z dnia 5 sierpnia 1999 r., II UKN 231/99, OSNAPiUS 2000 Nr 19, poz. 734; z dnia 8 lipca 2005 r., I UK 11/05, OSNP 2006 nr 5-6, poz. 98; z dnia 19 lutego 2007 r., I UK 266/06, OSNP 2008 nr 5-6, poz. 79; z dnia 4 grudnia 2007 r., I UK 159/07, LEX nr 863930; 21 maja 2008 r., I UK 370/07, LEX nr 491467; z dnia 13 listopada 2009 r., III UK 48/09, LEX nr 560876; z dnia 19 października 2010 r., II BU 4/10, LEX nr 707411; postanowienie z dnia 7 maja 2009 r., III UK 100/08, OSNP 2011 nr 1-2, poz. 24; OSP 2011 Nr 5, poz. 53, z glosą R. Babińskiej-Góreckiej).

Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS (t.j. Dz.U. z 2015r. poz. 748 ze zm.) zawiera przepisy stanowiące podstawę prawną weryfikacji i wzruszalności decyzji organów rentowych, w których zawarto ustalenia pozostające w obiektywnej sprzeczności z ukształtowanym ex lege stanem uprawnień emerytalno-rentowych ubezpieczonych. Podstawę tę stanowi przepis art. 114, określający tryb ponownego ustalenia prawa do świadczeń emerytalno-rentowych lub ich wysokości. W doktrynie oraz judykaturze przyjmuje się, że postępowanie w sprawie ponownego ustalenia prawa do świadczeń lub ich wysokości stanowi nadzwyczajną kontynuację postępowania przed organem rentowym w tej samej sprawie wskutek przedłożenia nowych dowodów lub ujawnienia nowych okoliczności istniejących przed wydaniem tej decyzji, które miały wpływ na prawo do określonego świadczenia (R. Babińska: Wzruszalność prawomocnych decyzji rentowych, Warszawa 2007; K. Antonów: Ponownie ustalanie prawa do świadczeń z ubezpieczeń społecznych, Przegląd Sądowy 2009 nr 1, s. 59 oraz K. Antonów, M. Bartnicki, B. Suchacki: Ustawa o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Komentarz, Warszawa 2009, a nadto uchwała Sądu Najwyższego z dnia 3 października 1996 r., II UZP 18/96, OSNAPiUS 1997 Nr 7, poz. 117 oraz wyroki Sądu Najwyższego z dnia 15 listopada 2000 r., II UKN 41/00, Prokuratura i Prawo 2001 nr 6 - dodatek, poz. 39; z dnia 21 września 2010 r., III UK 94/09, LEX nr 621346 i z dnia 24 marca 2011 r., I UK 317/10, LEX nr 811823). Ponowne ustalenie w trybie przepisu art. 114 ustawy o emeryturach i rentach z FUS zmierza zatem do podważenia decyzji organu rentowego, niezależnie od tego, czy uprawomocniła się ona na skutek upływu terminu odwołania, czy też rozstrzygnięcia sądu. To swoiste "wznowienie postępowania" w takich sprawach w sposób oczywisty ogranicza bowiem prawomocność, czy też niewzruszalność decyzji organu rentowego.

Pozostaje natomiast kwestia pozytywnego (materialnego) skutku rzeczy osądzonej wyrokiem zapadłym między tymi samymi stronami w sprawie o to samo świadczenie emerytalne lub rentowe, nakazujący przyjęcie, że dana kwestia prawna kształtuje się tak, jak stwierdzono to w tymże prawomocnym wcześniejszym wyroku.

W doktrynie utrwalone jest stanowisko, iż cecha rzeczy osądzonej (art. 366 k.p.c.) dotyczy tych orzeczeń sądów ubezpieczeń społecznych, których podstawa nie może ulec zmianie, gdy odwołanie zostało oddalone po stwierdzeniu niewypełnienia warunków prawa do świadczenia wymaganych przed datą wydania wyroku, takich jak np. okres zatrudnienia, czy data powstania niezdolności do pracy. Wzruszenie ustaleń dokonanych takimi prawomocnymi rozstrzygnięciami sądowymi może nastąpić wyłącznie po rozpoznaniu skargi o wznowienie postępowania sądowego (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 25 września 1998 r., II UKN 373/98 OSNAPiUS 1999 nr 21, poz. 702; z dnia 28 maja 2002 r., II UKN 250/01, OSNAPiUS 2002 nr 16 - wkładka, poz. 3 oraz z dnia 18 lutego 2003 r., II UK 139/02, OSNP 2004 nr 7, poz. 128).

Jeśli zatem w oparciu o zgromadzony materiał dowodowy, oceniony zgodnie z regułami art. 233 k.p.c., sąd rozpoznający poprzednią sprawę ustalił konkretny stan faktyczny, w odniesieniu do którego dokonał subsumcji przepisów prawa materialnego stanowiących prawną podstawę rozstrzygnięcia o prawie do świadczenia emerytalnego lub rentowego,

to w razie wystąpienia ubezpieczonego z kolejnym wnioskiem o przyznanie tego świadczenia, opartego na tej samej podstawie faktycznej i prawnej, zachodzi powaga rzeczy osądzonej w jej pozytywnym aspekcie, wykluczając ponownie badanie tej samej kwestii, w tym w trybie art. 114 ust 1 ustawy. Prawomocny wyrok oddalający odwołanie od decyzji organu rentowego odmawiającej przyznania prawa do renty rodzinnej ma zatem powagę rzeczy osądzonej w sprawie z odwołania od decyzji wydanej wskutek złożenia wniosku na podstawie art. 114 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, jeżeli jej podstawą są te same okoliczności faktyczne i prawne, co przyjęte w uprzednim prawomocnym wyroku sądu.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt sprawy niniejszej podnieść należy, że w motywach wniesionego odwołania skarżąca domagała się ponownie uwzględnienia do stażu pracy zmarłego męża okresów: od 27.02.1956 r. do 12.09.1960 r. na stanowisku tokarza; od 1.09.1971 r. do 31.10.1974 r. pracy na gospodarstwie rolnym oraz od 31.10.1974 r. do 30.09.1997 r. pracy we własnym gospodarstwie rolnym. Tymczasem okres od 27.02.1956 r. do 12.09.1960 r. oraz od 1.09.1971 roku do 31.10.1974 roku nie zostały uwzględnione już w decyzji organu rentowego z 23.04.2013 r., której prawidłowość potwierdził Sąd Okręgowy w Gliwicach VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w wyroku z 12.12.2013 r. (sygn. akt: VIII U 1536/13). Powyższy wyrok, podobnie jak wyrok Sądu Okręgowego w Olsztynie z dnia 2.06.2015 r. - jest wiążący.

Na marginesie podkreślenia wymaga okoliczność, iż cały okres pracy w gospodarstwie rolnym od 31.10.1974 r. do 30.09.1997 r. został uwzględniony przy ustalaniu uprawnień zmarłego męża skarżącej do świadczeń rolniczych. W związku z tym, że prawo do emerytury rolniczej ustalone zmarłemu zależało od uwzględnienia całego okresu pracy w gospodarstwie rolnym, stosownie do art. 10 ust. 3 tejże ustawy, tym samym, w świetle art. 10 ust. 3 cytowanej ustawy, brak jest prawnych możliwości uwzględnienia „stażu rolniczego” do okresów składkowych i nieskładkowych uwzględnionych dotychczas przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

Reasumując, zaskarżony wyrok nie narusza normy art. 114 ust. 1 ustawy. Powyższy przepis bowiem statuuje kilka warunków, od spełnienia których zależy dopuszczalność wszczęcia postępowania w sprawie ponownego ustalenia prawa do świadczeń lub ich wysokości. Należą do nich: 1) przedłożenie nowych dowodów lub ujawnienie okoliczności, 2) powinny to być zarówno okoliczności, jak i nowe dowody mające wpływ na prawo do świadczeń lub na ich wysokość, 3) okoliczności te powinny istnieć przed wydaniem decyzji, 4) organ rentowy, wydając decyzję, nie powinien ich znać (R. Babińska, Głosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 28 stycznia 2004 r. II UK 228/2003 OSP 2006/10 str. 552). W niniejszej sprawie przesłanki te nie wystąpiły.

Powyższe sprawia, że zarzuty apelacyjne są niezasadne i z tych przyczyn na podstawie art. 385 k.p.c. apelacja wnioskodawczyni podlegała oddaleniu (pkt I wyroku). O kosztach orzeczono w pkt II wyroku, zgodnie z zasadą przyjętą w procesie cywilnym, że strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony (art. 98 § 1 k.p.c.). Sąd Apelacyjny obciążył skarżącą kosztami w minimalnej wysokości, zasądzając koszty zastępstwa procesowego organu rentowego według stawki przewidzianej w § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2016 r. poz. 1667).

SSA Bożena Szponar- Jarocka SSA Teresa Suchcicka SSA Barbara Orechwa - Zawadzka